

TEMESI FERENC:

Gabo meg a halál

Arról, hogy mi a (nagy)regény, nem nyitunk vitát: a 20. században sokszor a legelképesztőbb *konstruktumokat* is annak nevezték. Meddő szóharc lenne sokakkal, mégis főként azért nem tesszük most ezt, mert a *Gabo meg a halál* – a címadó írás mindenféle, Gabriel García Márquezzel kapcsolatos korábbi álhírrrel foglalkozik – éppenséggel tárcatár, amelynek darabjai a Magyar Nemzet szombati mellékletében jelentek meg, hétről hétre, 2001 és 2003 között. Ugyanakkor mégis van létjogosultsága ennek az anyagnak az összefüggésében regényt, regényírást, regényírókat, nagyságot, sőt akár monumentalitást emlegetni.

A szerző, Temesi Ferenc ugyanis (máig leginkább arról) nevezetes kortárs alkotónk, (hogy) ő hozta létre – „hétévi előkészület után, három és egynegyed év mindennapos munkájával” – a *Port* (*PORT*?). S azóta is, bár bőven sorjáznak újabb művei, Temesi minden egyéb szövegét valamiképpen ehhez az alapteljesítményéhez, az óriási méretű, először 1986/87-ben megjelent *szótárregény*hez kell és alighanem illik is viszonyítani. A másfél évtizeddel ez előtti „nagyregény” extra terjedelme és vele arányos sikere (no meg esztétikai fontossága) egyben persze árnyékba is borítja az alkotó egyéb törekvéseit és eredményeit; a *PORT*

nehéz (talán lehetetlen) *túldobnia*, de nyilván nem is szükséges. Mondhatnánk akár: kisprózájának, publicisztikai tevékenységének és tárcaistaságának termékei máig/továbbra is porszemcsékként lebegik körül a két másik regénnyel (*Híd; Pest*) még trilógiává is kibővített, ily módon már végképp tagadhatatlanul monumentális *PORT*... Ami persze igazából kevésbé baj – hacsak valahol magának Temesinek nem, alkotáslélektanilag –, hiszen a kis- és nagyformák között igen szerves kapcsolat, átjárás van prózaművészetében. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy címszavak alá tördelve már anno dacumal jobbára hosszabb-rövidebb (mindazonáltal inkább rövidebb) sztorikat, „újságkivágásokat”, eset- és helyszínleírásokat adott elénk a „Szótárforgató” megcélzó „Szótáríró” (tudományos és szakszerű összefoglalások helyett), összességében pedig egy település, egy város („Porlód”, azaz Szeged), azon belül egy család több generációnyi történetét beszéli el. Az elmondottakból következő legfontosabb kérdés: vajon az alapvetően egzisztenciális indíttatású tárcaírás közelebb viszi-e Temesi Ferencet a regényhez, pontosabban *egy* újabbhoz e nagyszabású, rangosnak számító műfaj termékei közül? Netán éppen a felvezetést jelent(het)i számára valami efféle vállalkozáshoz?

„Sok minden tér vissza a regényeimbe a hírlap számára készített

írásokból – nyilatkozza. – Megírom újra, csak másképpen.” A friss tárca-kötet 79. lapján pedig ez a szinte ars poetica-gyanús megállapítás olvasható: „[...] a huszonegyedik századi regény egyik lehetséges kiútja a részvétlenségből és közönyből az újságírói regény.” Addig pedig, amíg ez az építmény megvalósul, marad az egyik (újság)írói műfaj, a tárca megújítása. Széles skálán: a „fésületlen novellától” az aforizmán és a mikro-értekezésen keresztül egészen a politikai eszmefuttatásig. Apró szövegcsék, amelyek néha annyira belemennek a lényegbe, hogy csak úgy *porzik*...

„Ez a por él” – hangzik a *POR* Kosztolányi Dezső *Alföldi por* című munkájából származó mottójának egyik mondata, amely atmoszférikusan vonatkozik a magyar Alföld fővárosa karcos levegőjének konkrét-jelképes, egyben varázslatosá

tett megragadására a regény lapjain (szócikkeiben, történetes építőkövekében). És igaz ez magára a szöveg állagára, oszcillált eloszlására, apró darabokból való összeadódására, epikus (anekdotikus) töredezettségére is. Vagyis a román: ugyancsak él, leginkább a részleteiben. Hát a sokszor mozaikosan darabos, „időnként táblázattá, rövid tesztté, kérdőívvé” stb. változó tárcák? Bízást állítható, ez a törmelék, alkalmi termék, ez a „por” szintén él. Hat, sugárzik, működik. Néha felkavar, ritkábban bosszant. Kissé fanyar hangvételi anyag, de elevensége a széleskörű és igényes befogadás záloga. Ennél több aligha kell a valószínű író-olvasó kapcsolathoz.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(*Hungarvox Kiadó, Budapest, 2003,*
397 oldal, 1800 Ft)

Kultúra

TOMÁŠ MAZAL:

Bohumil Hrabal zajos magánya

Aki elolvassa Mazal Hrabalról írt monográfiáját, nemcsak a Magyarországon is népszerű cseh író életé-

ről, műveiről tudhat meg sokat, de Csehország legújabbkori történelméről is, különösképpen az ún. „normalizáció éveiről” – egy, a fejtét írásra adó ember erkölcsi, egzisztenciális problémáin, küzdelmein keresztül. A kötet korántsem kizárólag Hrabal-rajongók és irodalomtörté-